

Heydər Əliyev İli 2023

1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı qəbul olundu. Bu sənəd dövlətimizi rəsmi olaraq 1918-ci il mayın 28-dən 1920-ci il aprelin 28-dək mövcud olmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi və müstəqil demokratik respublika elan etdi. Lakin zaman o zaman idi ki, dövlət idarəçiliyi iflic vəziyyətdə idi. Digər tərəfdən də ölkədə sərəştəsiz iqtidarın olması durumu daha da ağırlaşdırırdı. Ölkədə xaos və anarxiya hökm sürürdü, xalqın yaşayış səviyyəsi aşağı düşmüş, cinayətkarlığın səviyyəsi yüksək həddə çatmışdı. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətindən, diplomatik uğurlarından isə söz açmaq yersiz idi. Həmin dövrə qədər Azərbaycan tamamilə diplomatik təcridolunmaya, beynəlxalq aləmdən uzaqlaşmağa, təklənməyə, əgər belə demək mümkünsə, məhkum olunmuşdu. Bütün bunlardan da təcavüzkar Ermənistan öz iyrənc siyasəti üçün yararlanmışdı.

Ulu Öndərin müstəqil xarici siyasəti uzun illərə hesablanmışdı

1993-cü ildə xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev belə bir ağır vəziyyəti görüb ilk gündən qarşısına məqsəd qoydu: müstəqil Azərbaycan Respublikası xalqın mənafeyinə uyğun olaraq qurulmalı, inkişaf etməli və möhkəmləndirilməlidir. Ölkənin xarici siyasət kursu bilavasitə bu məqsədin reallaşmasının xidmətində durmalıdır. Böyük öndər bu məqsədlə dünya dövlətləri, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar ilə ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın konturlarını çizdi. Dünyanın nəhəng və qüdrətli dövlətləri ilə, həm də yaxın qonşularla qarşılıqlı etimada söykənən diplomatik gedişlər etdi. Heydər Əliyev şəxsiyyətinin gücü və onun diplomatiyası yavaş-yavaş Azərbaycanı təcridolunmadan, süni surətdə onun ətrafında yaradılmış informasiya blokadasından xilas etdi. Çünki böyük şəxsiyyətin diplomatik gedişləri, strategiyası uzun illərə hesablanmışdı. Azərbaycan xalqı artıq onun bəhrələrini görürdü.

Çəkinmədən demək olar ki, Heydər Əliyevin düşünülmüş və çoxsahəli xarici siyasət strategiyası gənc, müstəqil dövlətimizin beynəlxalq münasibətlər sistemində özünün milli maraq və mənafeyinin qorunmasında, təhlükəsizliyinin təmin olunmasında fəvqəladə işlər gördü. Heydər Əliyev zamanında çoxsahəli və balanslaşdırılmış xarici siyasətin Azərbaycan modelini yaratmaqla, həm də özündən sonra həyata keçiriləcək uğurlu xarici siyasətin əsasını qoydu. Bu baxımdan birmənalı şəkildə vurğulamaq olar ki, İkinci Qarabağ müharibəsində əldə etdiyimiz tarixi zəfərimizdə, eləcə də bugünkü mürəkkəb dünya düzenində layiqli yer tutduğumuzda Ulu Öndərin zəngin siyasi-diplomatik irsi böyük rol oynamışdır.

Heydər Əliyev qısa müddətdə Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda mövqeyinin möhkəmləndirilməsi üçün çox işlər gördü. Heydər Əliyev şəxsiyyət, lider olmaqla yanaşı, dünyanın gözü önündə cəsarət və qətiyyət nümayiş etdirən ölkə rəhbəri idi. Onun Azərbaycan prezidenti kimi fəaliyyətinə hələ zamanında xarici ölkə başçıları, bir çox beynəlxalq qurum rəhbərləri ön yüksək və ali qiyməti vermişlər. Prezident İlham Əliyevin Çinin "China Media Group" korporasiyasının müxbirinə verdiyi müsahibəsini oxuyanda 2004-cü ildə Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri olan Çiyan Siyundan aldığı müsahibəni xatırladım. Söhbət zamanı səfir

Ulu Öndər haqqında belə demişdi: "Azərbaycanla Çin arasında əlaqələrin inkişafında Heydər Əliyevin xüsusi xidmətləri var. Cənab Heydər Əliyev Çin xalqı arasında böyük nüfuzla malikdir. Hələ 1980-ci illərdə Heydər Əliyev keçmiş SSRİ-nin Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində işləyərkən (başqa dövr, başqa şərait olsa da) o, sovet rəhbərləri arasında Çinlə münasibətlərin qaydaya salınmasına çalışan ilk şəxslərdən biri olub. Yenidən hakimiyyətə qayıdıandan sonra da Çinlə əlaqələrə xüsusi diqqət verib. 1994-cü ilin mart ayında Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikasına tarixi səfəri oldu. Səfər zamanı böyük işlər görüldü, ikitərəfli münasibətləri əks etdirən yeddi sənəd imzalandı. Həmin sənədlər arasındakı Pekin Bəyannaməsini xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Bu sənəd bizim əməkdaşlığımızın bir çox sahələrini əhatə edib və bunun əsası cənab Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub. Bu, ilk növbədə hər iki ölkənin öz seçiminə hörmətlə yanaşma metodudur. Digər tərəfdən ölkənin müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü məsələsində hər iki dövlətin bir-birinə dəstəyi mövcuddur. Biz Azərbaycanın Tayvan məsələsində və digər sahələrdə Çinin mövqeyini dəstəkləmə siyasətini bilirik. Əsası Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasətin cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən də dəstəklənməsini qiymətləndiririk".

Çox maraqlıdır ki, bu günlərdə çinli müxbir də Prezident İlham Əliyevlə həmsöhbət olarkən Ulu Öndəri xatırlayaraq onunla bağlı fikirlərini söyləyib və dövlət başçısına ünvanladığı "Atanız Çini və oraya səfərlərini sizə necə təsvir edirdi? Çin onun üçün nə demək idi və siz nəsil-dən-nəslə ötürülmüş bu dostluğun davamını necə görürsünüz" sualına belə cavab aldı: "Əslində, Çin onun üçün tanımadığı ölkə deyildi. O, müxtəlif dövrlərdə Çinin inkişafı ilə bağlı yaxşı məlumatlı idi. Vaxtilə o, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini vəzifəsində çalışıb və Çin nümayəndələri ilə bir çox görüşlər keçirib. O, ölkənin dinamikası və inkişafından yaxşı xəbərdar idi. Müstəqil Azərbaycanın Prezidenti seçildəndən sonra isə onun əsas xarici siyasət prioritetlərindən biri Çinlə ikitərəfli münasibətlər qurmaq idi. Xatırlayıram ki, o, Çinə rəsmi səfərdən böyük təəssüratla qayıtmışdı. Heydər Əliyev Çinin artmaqda olan gücünü, həmrəy cəmiyyətini və aydın məqsədlərə malik ölkəni gördü - bunlar təxminən 30 il

öncə baş vermişdi. Onun Çinə səfərləri və Çinin rəhbərləri ilə görüşləri əməkdaşlığımızın çərçivəsini yaratdı. Bunun təməli məhz o vaxt qoyulub və bu gün mən olduqca şadam ki, ölkələrimiz arasında əlaqələr çox uğurla inkişaf edir və daha çox sahələri əhatə edir. Əməkdaşlığın gündəliyi 30 il əvvəlkindən daha genişdir. Bu münasibətlər qarşılıqlı hörmət və dostluq üzərində qurulub".

Ümummilli Lider hər zaman qətiyyətli və cəsarətli, son dərəcə təcrübəli dövlət başçısı və yetkin siyasi xadim kimi çox çətin və mürəkkəb vəzifələrin öhdəsindən uğurla və böyük ustalıqla gəlmək bacarığı nümayiş etdirirdi. Ölkəmizin sistemli şəkildə dünya birliyinə inteqrasiya olunmasında, ikitərəfli və çoxtərəfli siyasi münasibətlərin genişlənməsi istiqamətində Ulu Öndər tərəfindən atılan addımlar mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Ulu Öndərin xarici siyasətinin əsas istiqamətləri bu gün də diqqət çəkir. O, bütün dövlətlərlə, xüsusilə də regionda maraqları olan güc mərkəzləri ilə normal münasibətlər yaratmaqda, beynəlxalq inteqrasiya proseslərinə qoşulmaqda, qlobal və regional təhlükəsizlik sistemlərinin yaradılmasında çox fəal iştirak edirdi. Təbii ki, bu sadalananlar Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısında etdiyi dəyərli xidmətlərin çox az hissəsidir. Onun xarici siyasət məktəbindən çoxları dərslər alıb, ondan öyrənərək diplomat olub.

Diplomatiya elə bir sahədir ki, hər şeyi tam açıqlığı ilə demək və göstərmək olmaz. Elə məsələlər var ki, onlar tarixin sirri olaraq elə tarixin özünə qovuşub gedir. Bunları yalnız dövlət başçıları bilir. Bu mənada Ulu Öndər özü ilə nə qədər tarixi sirləri aparıb, nə qədər tarixin yaddaşına hopub qalıb. Məlumdur ki, xarici siyasətin istiqamətini, xarakter və prinsiplərini dövlət başçıları müəyyənləşdirirlər. Bunun üçün xarici siyasətin bütün vasitələrindən istifadə edərək dövlətlərlə qarşılıqlı əməkdaşlığı nizamla salır, onların dövlət quruculuğu təcrübələrindən faydalanaraq, həm ölkə daxilində, həm də xaricdə qarşıya çıxan problemlərin dəf edilməsi üçün müvafiq tədbirlər görürlər. Üstəlik də bu istiqamətdə qonşu dövlətlərin və dünya dövlətlərinin söylərini birləşdirmək üçün lazımi addımlar atırlar. Ulu Öndər məhz belə dövlət başçısı, lider, fenomen və unudulmaz şəxsiyyət idi.

*Züleyxa ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*